

Bölgesel Özerklik ve Biyobölgeler

Ümit Şahin*

Ekolojist düşüncenin önde gelen isimlerinden Kirkpatrick Sale, biyobölgeciliği tanımlarken yaşadığımız yerle ve onun toprağıyla, suyuyla, rüzgârıyla olabilecek en yakın ilişki içinde olmayı başarmamız, onun yollarını, kapasitelerini ve sınırlarını öğrenmemiz, onun ritmini kendi modelimiz, onun kurallarını rehberimiz, onun meyvelerini ödülümüz yapmamız gerektiğini söyler.

Sale'e göre yaşamı ve üzerinde yaşadığımız bölgeyi bir arada anlamamızı sağlayan biyobölge kavramının yadırgatıcı olmaması gerekir: "Bir an için durup düşündüğünüzde ifade ettiklerinin hiç de garip bir yanı olmadığını göreceksiniz; eğer ilk anda kulağınıza garip geliyorsa bu da kendimizi onun bilgeliğinden ne kadar uzaklaştırmış olduğumuzun – ve şu anda ona ne çok ihtiyacımız olduğunun – bir kanıtıdır."¹

Gerçekten de yapay olarak çizilmiş ulus devlet sınırlarının ve merkezi yönetimlerin biçimlendirdiği bugünün dünyasında biyobölge kavramının temsil ettiği şey, her şeyden önce insanın endüstriyel sistem içinde doğayla kaybetmiş olduğu ilişkinin yeniden tanımlanmasıdır. Kentlerde yaşayan ve ekonomik ilişki ağında hizmet ve mal üretirken, ya da tüketici olarak yaşarken üretim-tüketim bandının ayırt edilemez bir parçasına indirgenmiş olan insanlar, doğayı kendi dışlarında akıp giden bir şey olarak algılar, çoğu zaman da yalnızca alt edemediklerinde veya tehdit haline geldiğinde hesaba katarlar. İnsanın doğanın bir parçası olduğu düşüncesi çoğu zaman söylem düzeyinde kalır. Hepimiz kendimizi tarihsel süreçte biçimlendirdiğimiz insan yapımı çevrenin bir parçası olarak kurgular, doğayı ise bu kurgunun ürettiği bir dille tanımlarız. Siyasetin kurgusu da böyledir. İnsan doğa ilişkisi siyasette ya araçsal bir biçimde ele alınır, ya da alternatif politikanın sözlüğüne hapsedilerek görmezden gelir.

İdari yapılar da savaş meydanlarında veya masa başında çizilen sınırların ve eski imparatorlukların veya feodal yönetimlerin kalıtı olan biçimlerin yansımasıdır. Doğal sınırları aşar, parçalar, böler, görünmez kılarlar. İdari sınırlar iktidar mücadelesinin ve ekonomik çıkar çatışmasının bir sonucu olarak belirlenir, merkezileşir ve değişmez hale gelirler.

Ekoloji düşünceleri içinde insan merkeziliği reddetmesiyle ayrı bir yere sahip olan derin ekolojinin yakın akrabası kabul edilen biyobölgeciliği öneren Kirkpatrick Sale kavramı şöyle tanımlıyor:

"Bir biyobölge, kabaca sınırları insanlar tarafından değil doğa tarafından dikte edilen, çevresindeki diğer bölgelerden flora, fauna, su, iklim, topraklar ve yeryüzü şekilleri özellikleri ve bu özelliklerin var ettiği insan yerleşimi ve kültürleri tarafından ayrılan bir yeryüzü parçasıdır. Bu gibi sınırlar genellikle çok keskin değildir –doğa daha esnek ve akıcı işler yapar– ama bölgelerin genel kontürlerini ayırt etmek çok da zor değildir ve gerçekten de o bölgede

¹ Kirkpatrick Sale, Biyobölgecilik. Çev: Işıl Sarıyüce, Ayşem Mert, Üç Ekoloji, Sayı 5, Yaz 2006, s.58-63

yaşayanların çoğu tarafından muhtemelen bir şekilde hissedilebilir, anlaşılabilir ya da algılanabilir, özellikle de toprakla hâlâ iç içe olanlar, çiftçiler ve hayvancılar, avcılar ve balıkçılar, ormancılar ve botanikçiler tarafından...”²

Biyobölgecilikte yerli halkların yaşadıkları toprağa dair derin bilgisinin, ya da ekolojik bilgeliğin önemi büyüktür. Kadim toplulukların yok edildiği veya asimile edildiği yerlerde, yani dünyanın büyük bölümünde, toprağa ve doğaya bağlı bir yaşayan bölge anlayışının oluşması, bunun da idari yapıya yansımaları bundan böyle ancak ekolojist mücadelenin bir kazanımı olabilir. Bu nedenle merkezi yönetimlerin ağırlığının yerel topluluklara ve bölgelere aktarılmasını savunan yerinden yönetim ve özerklik tartışmalarında ekolojik bakış açısını bize hatırlatacak olan biyobölgeci anlayışın vurgulanmasını önemli buluyorum. Bu vurgu bize aynı zamanda sadece siyaset bilimine dair bir tartışma yapmadığımızı, konunun tarihsel, sosyolojik, ekolojik ve ekonomik ilişkilere dair boyutlarının ne kadar belirleyici olduğunu da hatırlatacaktır. Kimliğin oluşumunda dil ve tarih kadar coğrafya da önemlidir. Şairin dediği gibi “insan yaşadığı yere benzer”.

Küçük güzeldir

Yeşil düşüncenin vazgeçilmez mottolarından biri olan “küçük güzeldir” Budist ekonominin savunucusu E.F. Schumacher’in kavramsallaştırdığı bir anlayıştır. Schumacher, ekonomik ve toplumsal ilişkilerde Lewis Mumford’ın tarif ettiği megamakineye karşı doğaya ve insana yakın ölçeği savunur. Üretimde, tüketimde ve toplumsal yapıda erişilebilir küçüklükteki yapılar aynı zamanda yerel demokrasiyi de mümkün kılar. Schumacher şöyle der:

“Demokrasinin, özgürlüğün, insan saygınlığının, yaşam düzeyinin, kendini gerçekleştirmenin, doyumluluğun anlamı nedir? Mallarla ilgili bir şey midir, yoksa insanlarla mı? Doğal ki bir insan sorundur söz konusu olan. İnsanlar da ancak küçük, kavranabilir gruplar içinde kendilerini bulabilirler. Bu bakımdan birçok küçük ölçekli birimle işleyebilen belirli bir yapı çerçevesi içinde düşünebilmeliyiz.”³

Oysa bugünün endüstriyel uygarlığı büyük yapılar üzerine kurulmuştur. Mumford’ın piramitleri ve gökdelenleri örnek vererek anlattığı ve militarizmi, iktidarı ve yıkıcılığı simgeleyen pentagon metaforunu oluşturan kavramlar büyük ve merkezi idari yapıları anlamak için de kullanılabilir: iktidar, prestij, mülkiyet, üretkenlik ve kâr⁴. Bu merkezi yapılar, teknolojinin yardımıyla endüstriyel sistemin sarsılmaz bileşenleri hale gelmiştir. Bugün yeniden doğrudan demokrasiyi, katılımcılığı ve yerinden yönetimi tartışmaya başlarken, aslında endüstriyel sistemin dayattığı büyük ve merkezi yapıların, belki yine teknolojik dönüşümlerin de yardımıyla çözülebileceği bir düzeni, daha yerel, daha ekolojik, doğaya ve insani ölçeğe daha yakın, küçük ve erişilebilir yapıların mümkün olduğu bir düzeni yeniden düşünmeye başlıyoruz.

---

² age, s. 59

³ E.F. Schumacher, Küçük Güzeldir. Cep Kitapları, İstanbul, 1989

⁴ “Power, prestige, property, productivity, profit” Pentagon metaforu için Lewis Mumford, Makine Efsanesi, İnsan yayınları, İstanbul, 1996

Yerinden yönetimi de bu ekolojik ilkelerin ışığında düşünmenin paha biçilmez bir değeri var. Yerinden yönetim sadece doğrudan demokrasiyi daha mümkün kılmakla, katılımı, ya da insanların kendi yaşamı ve geleceği hakkında karar verme hakkını yaşama geçirmekle ve kolaylaştırmakla kalmaz, aynı zamanda siyasetin günlük hayatı düzenleyici rolünü insanların etkisine açık ve erişilebilir hale getirir. Bu da ancak doğa insan ilişkilerini yansıtan belli bir coğrafi alanda ve kavranabilir ölçekteki yapılarda mümkündür.

Oysa mevcut merkezi düzen hem siyaseti katılıma kapatmakta, hem de yerel görünümdeki yapılarda bile merkezi etkiyi her şekilde dokunulmaz kılmaktadır. Üstelik Türkiye örneğinde yerinden yönetim ve özerklik gibi tartışmalar asıl tartışma düzlemine oturmasını imkânsız kılacak biçimde üst bir dilde tartışılmaktadır. Benim önerim, yerinden yönetimi ve bölgesel özerkliği öncelikle sosyal, ekonomik ve ekolojik bir içerikte kavramak ve bunu her şeyden önce bir yerel demokrasi tartışması olarak görmektir.

Türkiye’de aşırı merkezîyetçilik ve bölgesel özerklik

Türkiye’de özerklik tartışmaları Kürt sorunu merkezinde yapılmaktadır. Kuşkusuz hem Kürt sorununun çözümünde yerelde kendi kendini yönetmenin ve merkezi etkinin azalmasının büyük önemi olduğu, hem de Kürt siyasal hareketinin özerklik tartışmasında önemli bir önceliğe ve birikime sahip olduğu yadsınamaz⁵. Ancak özerklik tartışmalarının Kürt sorununun çözümündeki katkısının da ancak meselenin Kürt sorunuyla sınırlı olmaktan çıkarılmasıyla mümkün olduğu söylenebilir. Bu durumun nedeni Kürt sorunu çevresindeki tartışmaların yaratacağı milliyetçi tepkinin yıkıcı etkisinden çok, yerinden yönetimin sağlayacağı olanakları anlamamızı ve bölgesel özerkliğin ne kadar mümkün ve geçişin ne kadar kolay olduğunu görmemizi zorlaştırmasıdır.

Türkiye’de mevcut aşırı merkezi idari yapı 81 dar bölge (vilayet) üzerine kuruludur. Kendi yerel yönetim yapıları (belediyeleri) olan büyük ve küçük kentler ve kasabalar, genellikle en büyüğü ekonomik ve idari merkez olan bu dar bölgelerden birine bağlıdır. Her vilayet kendi “bölgesel parlamentosuna” sahiptir. İl Genel Meclisi adı verilen bu parlamentoların üyeleri yerel seçimlerde siyasi partilere verilen oylarla seçilirler. Meclis başkanı da bu seçilmiş üyeler arasından seçilir⁶.

Ama vilayet düzeyindeki bu dar bölgesel parlamento aslında İl Özel İdaresi denen karma bir yapının üç unsurundan biridir. İl Özel İdaresi, İl Genel Meclisi dışında Vali ve İl Encümeninden oluşur. İl Encümeni de seçilmiş ve atanmışların oluşturduğu karma bir yapıdır⁷. Yani ilk bakışta bir tür bölgesel parlamento olan ve yerel bir siyaset ve katılım odağı olması gereken İl Genel Meclisleri hem kendi içinde bölgesel düzeyde bir hükümet kuramadığı, hem merkezi

⁵ Demokratik Toplum Partisi’nin 2007’de önerdiği demokratik özerklik politikası halen Barış ve Demokrasi Partisi tarafından da kabul edilmekte, sadece Kürt hareketi içinde değil toplumda da yaygın bir şekilde tartışılmaktadır. Bu politika önerisi özellikle bütün Türkiye için özerk bölgeler önermesi ve katılım, ekoloji, cinsiyet eşitliği, bölgeler arası ekonomik eşitlik gibi ilkeleri kabul etmesi açısından önemlidir.

⁶ 2004 yılındaki yerel yönetimler reformuna kadar İl Genel Meclisi’nin başkanı valiydi. Bu anlamda reform sonrası İl Genel Meclislerinde seçilmişlerin ağırlığı artmıştır.

⁷ S. Ulaş Bayraktar, Dönüşüm ve Statüko: Reform Sonrası İl Genel Meclisleri. Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2011

olarak atanan kişi ve kurumların vesayeti altında olduğu, hem de yetkileri çok sınırlı olduğu için sadece görünüşte bir bölgesel parlamento sayılabilir.

İl Özel İdareleri belediyesi bulunmayan kırsal yerleşimlerde belediyecilik hizmetinden sorumludur, kent ve kasabalarda ise belediyelerin yanında sönük kalır ve sınırlı bazı alanlarda merkezi idarenin aracısı olarak görülürler. Bu nedenle özellikle büyük kentlerde yaşayan insanların İl Genel Meclislerinin yapısından ve üyelerinden, hatta bazı durumlarda varlığından bile haberdar olduğunu söylemek zordur.

Türkiye'deki İl Genel Meclislerinin esin kaynağı olan Fransız vilayet sisteminde tarihsel süreç içinde meclis üyelerinin elde ettikleri nüfuz ve kazandıkları yetkiler, zaman içinde Fransız idari yapısının âdemi merkezileşmesine giden yolu açmıştır⁸. Türkiye'de ise 2004'deki sınırlı reformlar bile büyük ölçüde dönemin cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in vetosuyla karşılaşmıştır. Bu gelişim vilayet ölçeğindeki bu dar bölge parlamentolarının merkezi vesayetinin etkisinden kurtulamamasına ve özerkleşme tartışmalarında bir örnek olarak algılanmalarına yol açmaktadır.

Yine de vilayet sisteminin yarattığı bir tür bölgesel aidiyet algısını⁹ ve yerel seçimlerde belediyeler dışındaki bir yerel meclis için de oy kullanma davranışını yerinden yönetimi güçlendirecek reformlar için zemin olarak değerlendirmek o kadar da iyimserlik olarak görülmemelidir. Üstelik Türkiye'de insanlar yavaş yavaş da olsa bölgesel kalkınma ajansları yoluyla 26 daha geniş bölgeyle ve resmi istatistiklerde yoluyla da en geniş 12 bölgeyle tanışmış durumdadır.

Avrupa Birliği'nden Türkiye'ye bölgesel özerklik için düşünme olanakları

Avrupa'nın yerel yönetimlerin güçlendirilmesi anlayışının esaslarını teşkil eden Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı her ne kadar AB'nin değil, Avrupa Konseyi'nin metni olsa da, tüm üyeleri aynı zamanda Avrupa Konseyi üyesi olan AB ülkelerinin yerel yönetim politikalarının da ilkesel temelini teşkil eder. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı yerel yönetimlerin önemi, yerinden yönetimin demokrasiyle kopmaz bağı, katılımın önemi gibi ilkeleri imzacı ülkelerin demokrasi ve yönetim anlayışının temeli haline getirir. Türkiye de bazı maddelerini onaylamadığı bu sözleşmenin tarafıdır. Avrupa Birliği'nde yerinden yönetim politikaları geliştirilmeye devam edilmekte, en son Yunanistan örneğinde görüldüğü gibi üye ülkeler bölgesel parlamentolar kurarak yönetsel yetkilerin yerele devrinde yol kat etmektedir.

Avrupa Birliği'nin yerel yönetim politikaları bölgeler arası ekonomik eşitsizliklerin ve kalkınma düzeyleri arasında farkların derinleşmesini önlemeyi amaçlar. Bu anlamda bölgelerin oluşumunda bir standardizasyon öneren NUTS sistemi¹⁰ ülkelerdeki idari özerk yapıların sınırlarını belirlemeyi değil, sadece üye ülkelerdeki istatistiklerin standardize edilmesini ve ekonomik gelişmenin bölgesel dağılımının takip edilmesini amaçlar. NUTS sisteminin topluluk

⁸ age, s. 32-33

⁹ Yöre veya memleket aidiyeti güçlü olan Türkiye toplumunda özellikle büyük vilayetlerin kişilerin kendilerini ait hissettikleri yöre dışındaki yerleri bir araya getirdiğini ve aslında bir tür ikincil, bölgesel aidiyet duygusu yarattığı söylenebilir.

¹⁰ The Nomenclature of Territorial Units for Statistics

bölgesel istatistiklerinin derlenmesi, geliştirilmesi ve uyumlu hale getirilmesi; bölgelerin sosyoekonomik analizlerinin yapılabilmesi ve topluluğun bölgesel politikalarının oluşturulmasına gibi amaçları vardır.¹¹

Avrupa Birliği'nde 2003'den bu yana kullanılan NUTS sisteminde AB'ye üye ve aday ülkeleri 3 düzeyde bölgelere ayrılır. En geniş bölge olan NUTS 1'lerin nüfusu 3-7 milyon arasında, orta kademe olan NUTS 2'lerin nüfusu 800 bin-3 milyon arasında, en dar bölgeler olan NUTS 3'lerin nüfusu 150-800 bin arasında olmalıdır (Şekil 1).

Avrupa Birliği ülkelerinde NUTS bölgeleri

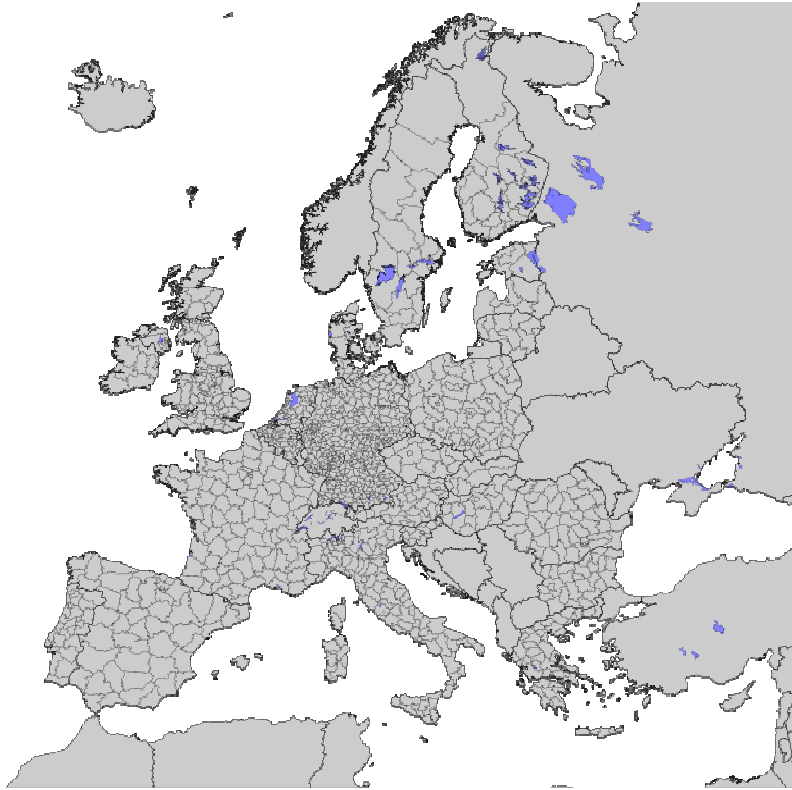

Şekil 1a – NUTS 1 bölgeleri

¹¹ Pınar Taşkan, NUTS (The Nomenclature of Territorial Units for Statistics) (Sunum), 2006

Şekil 1b – NUTS 2 bölgeleri

Şekil 1c – NUTS 3 bölgeleri

Ülkelerin idari yapısını değiştirmeyi öneren bir sistem olmamakla beraber, bu sistem bize yine de önemli düşünme olanakları sağlıyor. Örneğin Yunanistan'ın 2010'da yaptığı ilk bölgesel parlamento seçimlerinde esas aldığı bölgeler ülkeyi 13 bölgeye ayıran NUTS 2 bölgeleridir (Şekil 2). Almanya gibi idari yapısı federasyon olan bir ülkede eyaletler NUTS 1'e denk düşmektedir. İspanya, İtalya, Hollanda gibi farklı bölgesel özerklik modelleri kullanan ülkelerde de bu bölgesel sistem bir şekilde NUTS sistemine uyarlanmıştır.

Şekil 2 – Yunanistan'da bölgesel parlamentoların kurulduğu NUTS 2 bölgeleri

Türkiye'deki NUTS 2 bölgeleri ise her biri ortalama olarak yaklaşık 3 vilayeti bir araya getiren 26 bölgedir. İstanbul, Ankara ve İzmir'in ayrı birer bölge olduğu NUTS 2 sisteminde örneğin Kayseri, Sivas ve Yozgat, Kayseri NUTS 2 bölgesini, Mardin, Batman, Şırnak ve Siirt, Mardin NUTS 2 bölgesini oluştururlar. Bu sistem halen AB uyum sürecinin bir parçası olan bölgesel kalkınma ajanslarının kurulması için kullanılmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3 – Türkiye'deki 26 NUTS 2 bölgesi

Türkiye’de NUTS sistemine göre en büyük 12 bölge ise şunlardır: İstanbul (yine tek başına bir bölgedir), Doğu Marmara, Batı Marmara, Ege, Batı Anadolu, Orta Anadolu, Akdeniz, Batı Karadeniz, Doğu Karadeniz, Ortadoğu Anadolu, Kuzeydoğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu. Bu bölgelendirme de halen TÜİK ve diğer kurumlar tarafından istatistiksel amaçlı olarak kullanılmaktadır (Şekil 4). En küçük bölgeler olan NUTS 3 bölgeleri ise mevcut 81 vilayettir.

Şekil 4 – Türkiye’deki 12 NUTS 1 bölgesi

Bu bölgelendirme sistemini hatırlatmamın nedeni, Türkiye’deki idari sisteme yeni bir gözle bakmadan yerinden yönetimi ve özerkliği konuşmanın imkânsız olmasıdır. Mevcut sistemde siyasi hesaplarla yeni vilayetler kurulmakta, büyük kentler çevresindeki kent ve kasabaları yutarak büyümekte, vilayetler dar da olsa bölge niteliğini yitirmekte, bir tür başkanlık sistemi ile yönetilen büyükşehir belediyeleri yerel demokrasiyi tahrip ederek bütün ülkeye yayılmaktadır.

Oysa Türkiye makul büyüklükte 20 civarında veya örneğin NUTS 2 bölgelendirmesindeki gibi 26 bölgeye bölünebilir ve büyük kentler hariç ortalama nüfusu 2-3 milyon olan bu bölgelerde kurulacak olan bölgesel parlamentolar yoluyla yerinden yönetim hayata geçirilebilir.

Bu bölgelerin belirlenmesinde şu anki NUTS bölgelendirmesinde dikkate alınmayan biyobölge yaklaşımı da hesaba katılmalıdır.

Akarsu ve tarım havzaları ve biyobölgeler

Kirkpatrick Sale’in dediği gibi biyobölgeler yörede yaşayan, özellikle de doğaya ve toprağa yakın olan insanlar tarafından bir şekilde anlaşılabilir, hissedilebilir. Örneğin Karadeniz’de yolculuk yapan herkes Çoruh vadisiyle ya da Küre dağlarıyla kıyı şeridinin arasındaki ayrımı fark eder veya Doğu Akdeniz’den Antakya düzlüğüne geçtiğinizde çok şey değişir. Bu ayrım sadece yer şekilleriyle değil, aynı zamanda iklimle, bitkilerle, hayvanlarla, üretilen ürünlerle ve elbette kültürle ilgilidir.

Biyobölgelerin de hesaba katıldığı bir bölgesel yapının ülke çapında belirlenmesi söz konusu olduğunda kuşkusuz daha bilimsel yöntemler kullanmak zorunda kalacağız. Halihazırda elimizde bu amaçla kullanabileceğimiz iki harita bulunmaktadır: Bunlardan biri akarsu havzalarına, diğeri ise tarım havzalarına aittir.

Akarsu havzaları özellikle su yönetiminde ve doğal yaşam araştırmalarında önemi olan doğal sınırları belirler. Biyobölge yaklaşımına en uygun doğal sınırların akarsu havzalarında kendini gösterdiğini söyleyebiliriz. Türkiye’de Gediz, Susurluk, Ceyhan, Seyhan, Yeşilırmak, Kızılırmak gibi toplam 26 (veya Fırat havzası aşağı, orta ve yukarı olmak üzere üçe bölündüğünde 28) akarsu havzası bulunur (Şekil 5).

Şekil 5 – Türkiye’deki 28 akarsu havzasının sınırları

Tarım havzaları ise Tarım ve Köyşleri Bakanlığı tarafından “Ekolojik olarak benzer olan, ülkenin idari yapılanmasına uygun, yönetilebilir büyüklükte ve tarım ürünlerinin ekolojik ve ekonomik olarak en uygun yetiştirilebildiği bölgeleri ifade edecek şekilde” belirlenmiştir. Tarım havzalarının belirlenmesinde amaç elbette tarımsal üretimin daha iyi yönetilmesidir. Ancak bölgeler belirlenirken iklim, toprak, arazi sınıflandırması, topografya ve yetiştirilen ürünler gibi çok detaylı ekolojik ve tarımsal veriler kullanılmıştır. Bu çalışmada binlerce veri değerlendirilerek Türkiye önce iklim, topografya ve toprak verilerine göre 190 tarım havzasına ayrılmış, daha sonra bu bölgelerin sayısı ürün desenleri, yönetilebilirlik ve ekolojik benzerlikler dikkate alınarak 30’a indirilmiştir (Şekil 6)¹².

Şekil 6 – Türkiye’de Tarım ve Köyşleri Bakanlığı tarafından belirlenen 30 tarım havzası

¹² TC Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli (Sunum) Ankara, Temmuz 2009

Türkiye’de halen değişik amaçlarla kullanılmakta olan bu 28 akarsu havzası ve 30 tarım havzası bir arada değerlendirilip mevcut idari yapı ve sayıları sırasıyla 12 ve 26 olan NUTS 1 ve 2 bölgeleri de dikkate alınarak, ekolojik olarak kısmen biyobölge özelliklerini taşıyan, kültürel ve tarihsel olarak da birbirine yakın ve yönetilebilir büyüklükte yeni idari bölgeler belirlenebilir. Böylece çok dar ve birbirinden çok farklı özellikler gösteren 81 vilayet yerine, büyük şehirler hariç ortalama nüfusları 2-3 milyon civarında olan bu yeni bölgelerde kurulacak olan bölgesel parlamentolar ve bu parlamentolar içinde oluşturulacak bölgesel hükümetler yoluyla yerinden yönetim gerçek anlamda hayata geçirilebilir.

Bu bölgesel parlamentolar bugünkü yerel yönetim anlayışında olduğu gibi sadece belediye hizmetlerine değil, sağlık, eğitim, kültür ve sosyal ve ekonomik hayatın pek çok boyutuna dair kararları çok daha halka yakın ve katılımcı bir şekilde alabilirler, insanlar da bölge yönetimlerini seçerken kendi yaşamlarına ve günlük hayatlarına dair politikaları genel seçimlerde olduğundan daha fazla dikkate alırlar.

Sonuç

Kuşkusuz âdemi merkezileşme veya yetkilerin merkezden yerele devri her yönüyle olumlu ve sorunsuz bir süreç olmayacaktır. Denetlenmediğinde ve iyi işleyen bir demokrasi ile birlikte gitmediğinde yerelin yetkilerinin artması yolsuzlukların devam etmesine ve yerel tiranların oluşmasına neden olabilir. Hatta yerele yetki devri kamusal kaynakların özel şirketlere ve kişilere aktarılması için bir paravan görevi de görebilir.

Ancak bölgesel özerk yönetimlerin oluşmasının, yerinden yönetim anlayışının ve yerel demokrasinin gelişmesiyle el ele gittiği bir durumda halkın yönetime ve karar süreçlerine katılımı artacak, merkezden atanan yöneticilerin seçilmişler üzerindeki vesayeti ortadan kalkacak, Türkiye çok daha iyi yönetilebilir, demokrasinin tabana yayıldığı bir ülke haline gelecektir. Biyobölge yaklaşımı da insan doğa ilişkilerinin bir demokrasi sorunu olarak algılanmasını ve insanların çevresini daha iyi tanıması sağlayacak, doğanın korunmasının sadece etik veya estetik bir mesele olmadığı, bölgenin ekonomik çıkarıyla da doğrudan bağlantısı olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

Yerinden yönetimi ve katılımı amaçlayan böyle bir bölgesel özerkleşme, tek başına ne Kürt sorununun çözümünü sağlayabilir, ne de Türkiye’nin siyaset sistemini tek başına onarma gücüne sahiptir. Ama Türkiye’de yaşayan bütün insanların, kendi yaşadığı yerde kendini nasıl yöneteceğini tartışan bir yaklaşım bölgesel özerklik deyince neden bahsettiğimizi daha iyi anlamamızı sağlayabilir. Aksi takdirde bayrak gibi ayrıntılarda bütün enerjimizi harcayıp meselenin özüne hiçbir zaman değinmeyebiliriz.

* Ümit Şahin, Dr., Halk Sağlığı Uzmanı. Yeşiller Partisi Eş Sözcüsü, Üç Ekoloji Dergisi Yayın Yönetmeni